

חדש בקרבי

קרבן מלגות לחידושי תורה

בנשיאות
הרה"ג מרדכי יצהרי שליט"א

מיסודו של
ר' שלמה מדמון ז"ל

דבר המערכת

ואהבת לרעך כמוך

בחודשים האחרונים, זמן קיץ תש"פ, נגלה עולם התורה במלוא הודו והדרו. באור יקרות נשקף המחזה המרנין, כאשר העולם כולו גועש ורועש מאימת המגפה המשתוללת בחוצות, רבים סובלים ודואבים את יקיריהם, ובני התורה המסולאים מפז שוקדים על תלמודם.

למרות המצב, ואולי דוקא בגללו, התמידו אברכי הכוללים ובחורי הישיבות בכל אופן אפשרי, תוך שמירה על כללי הבריאות: חבושי מסכות, עטויי כפפות, מרוחקים אלו מאלו ואף ב'קפסולות' - הודיעו בני התורה לפני העולם כולו: אין לנו שיור אלא התורה הזאת!

על דרכם של גדולי ישראל בתקופות מגפה, לימדנו רבינו הרמ"א בהקדמתו לספרו 'מחיר יין', כי חיבור זה כתב בשנת שט"ז, כאשר גלה מעירו מחמת 'עיוש האויר' - מגפה, וכיון שלא התאפשר לו לקיים את ימי הפורים במשחה ושמחה, לפיכך אמר: 'אקומה ואשמח במפעלי, אף חכמתי עמדה לי, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב. ולקחתי תחת לשוני דבש וחלב, ונתתי לבי לתור ולדרוש כוונת המגילה, הנמשל בדבריה, ופירוש כל מילה ומילה, ובדקתי בה עד מקום מקום שידי מגעתי.'

בינו נא זאת! גלותו של הרמ"א היתה בעיר שידלוב, מקום אשר כעדותו 'אין תאנה וגפן, וכמעט מים אין לשתות כי אם בתחבולה. עיר אשר במסכנות תאכל בה לחם, ועץ אין בה להסכן בו'. בזמן זה, בו רבים טרודים ויכולים לחשוב כי הם פטורים מתלמוד תורה, הוסיף על תורתו ביתר שאת וזכה לחבר חיבור שלם.

וכך גם בזמננו, 'תקופת הקורונה': רבים עלו ונתעלו ביתר שאת בתקופה סוערת זו, הוסיפו לקח ופולפול ורכשו ידיעות נרחבות בכל מכמני התורה, חלקים שבשגרת הזמן הקבוע נבצר ללמודם.

בברכת התורה
המערכת

מאמר פתיחה

הרה"ג אביון יצחק הלוי שליט"א
אב"ד תל אביב

תנו כבוד לתורה

יסוד החורבן ומהותו בחוסר הכבוד לתורה ולנושאי דגלה

[יש מפרשים את דבריו, שחשבו את לימוד התורה כאמצעי לקיום המצוות, ואינו אלא מכשירי מצוה, ועל מכשירי מצוה כידוע אין מברכים], גם להתגאות להראות חכמתם. ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ, כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבן ואבדתה.

עוד יש מפרשים שאף שברור היה למה בא החורבן, השאלה היתה מהי הסיבה היסודית והשורשית שגרמה לכך שיגיעו לשלש עבירות, וזאת גילה רק הקב"ה: על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניכם. כי רפיון בלימוד התורה הוא שורש פורה ראש ולענה, וממילא התוצאה לא שמעו בקולי ולא הלכו בה, ונכשלו בכל התורה כולה ואפילו בשלש עבירות החמורות.

ויש שפירשו שלא בירכו בתורה תחילה, היינו ברכת 'אשר בחר בנו מכל העמים', שלא הבינו ולא הכירו בזכות להיות עם נבחר ועם סגולה. אלא אמרו 'איכה יעבדו הגויים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם' (דברים י"ב, ל). וכן אמרו: 'ככל הגויים בית יהודה' (יחזקאל כ"ה, ח).

ובאופן אחר מתבאר על פי דברי הרמב"ם בתשובותיו (סימן ע"א), שלא בירכו בתורה תחילה היינו שלא נהגו כבוד בתלמידי חכמים, לתת להם להיות מברך ראשון בספר תורה. ודייק אשר נתתי לפניכם, 'לפניהם' היינו שלא כיבדו תלמידי חכמים לברך בתורה תחילה, שלא היו חשובים בעיניהם.

ולפי זה יש לומר שזהו יסוד לחורבן, כי כאשר אין נוהגים כבוד בתלמידי חכמים נושאי התורה, זו סיבה שתאבד הארץ, ודו"ק. ועוד יש מפרשים את השאלה דהרי בסוטה (כ"א ע"א) איתא שהתורה מגינה מייסורים ומצילה מיצר הרע, והשאלה היתה מדוע לא הצילתם התורה מהעבירות. ועל זה אמרו שלא בירכו בתורה תחילה, היינו שלא הוקיריה וכיבדוה, ומי שאינו מכבד את התורה וכל שכן אם מבזה אותה, אין התורה מגינה עליו. וכן מציינו בברכות (ס"ב ע"ב): כל המבזה את הבגדים לבסוף אינו נהנה מהם, שכן מציינו בדוד וכו'. וזאת רק הקב"ה שהוא חוקר לב ובוחן כליות יודע.

ויש מפרשים שהשאלה היתה 'על מה אבדה הארץ', היינו שבנוסף לחורבן ולגלות היה אבדן של עצם הארץ, כמפורש שם בגוף הפרק. ועל זה ביאר הקב"ה, שלא בירכו בתורה תחילה, היינו לא הוקירו את לימוד התורה, וארץ ישראל בלא תורה אין לה קיום. ומעין זה אמרו בברכות (מ"ט ע"א) לענין ברכת המזון, דכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו, ואכמ"ל.

רבותינו ז"ל במסכת בבא מציעא (פ"ה ע"ב) אמרו: אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב (ירמיהו ט', י"א-י"ב) 'מי האיש החכם ויבן [נבון הוא המבין דבר מתוך דבר] את זאת, ואשר דבר פי ה' אליו [הם הנביאים] ויגידה, על מה אבדה הארץ' וגו'. דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר: ויאמר ה' על עזבם את תורתו [הוא ביטול לימוד התורה] אשר נתתי לפניכם, ולא שמעו בקולי [הוא ביטול קיום המצוות], ולא הלכו בה [הוא ביטול המידות התורניות, וכן הוא אומר (דברים י"ג, ה) אחרי ה' אלהים תלכו]. אמר רב יהודה אמר רב, שלא בירכו בתורה תחילה". ומעין זה בנדרים (פ"א ע"א).

ידועות ומפורסמות תמיהות הראשונים והאחרונים בסוגיא. א. הרי במסכת יומא (ט' ע"ב) נאמר שבית המקדש חרב מפני שהיו בידם ג' עבירות החמורות. ועוד שפיל לסיפא דקרא בפרק זה עצמו בירמיה (שהוא הפסוק תשעה באב) בו פירט הנביא את פשעיהם החמורים, יעו"ש.

ב. עוד קשה, כיצד יתכן שחכמים ונביאים לא ידעו לפרשו עד שהוצרך הקב"ה בעצמו לפרשו.

ג. עוד קשה, היאך יתכן שמחמת שלא בירכו בתורה תחילה, שהיא לכאורה עבירה מדרבנן, אבדה הארץ, ומה חומר הדבר? ודרכים הרבה נאמרו בביאור הגמרא, וכמובן אלו ואלו דברי אלהים חיים, והם משלימים זה את זה (להלן יובאו מקצתם, ועוד חזון למועד להביא את אריכות הדברים בזה).

הר"ן בנדרים כתב בשם רבינו יונה, ודאי עוסקין היו בתורה תמיד (ודו"ק בלשונו 'תמיד'). ולפיכך היו חכמים ונביאים תמיהים על מה אבדה הארץ. עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכים בתורה תחילה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה [כי אם היו לומדים לשמה, ושמוחים בלימודה, היו מברכים עליה, כשם שמברכים ברכות ההודאה וברכות הנהנין], ומתוך כך היו מוזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה, כלומר בכוננתה ולשמה.

הב"ח (או"ח סימן מ"ז) כתב: כוננתו יתברך מעולם היתה שניה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות, וקדושת מקור מוצא התורה וכו'. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת, היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה. ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו וכו'.

אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה, כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם (!) לידע הדינים לצורך משא ומתן

התינוק שברח לפני ששתה מכוס ההבדלה

במוצאי שבת חזון בירך על כוס ההבדלה על מנת להוציא קטן שישתה, והתינוק ברח - כיצד ינהג?

את ההבדלה לדבר קודם שהתחיל המבדיל לשתות מן הכוס. דאם נאמר שכולם צריכים לצאת גם בברכת הגפן, בודאי חייבים הם להמתין בשתיקה עד שישתה המבדיל מן הכוס ותחול ברכתו על השתיה, ורק אז יכולים להפסיק בדיבור.

והגר"י זילברשטיין שליט"א הציע שאלה זו בפני מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והשיב דמסתבר שלא יברך שנית, משום שהברכה היא גם עבורו ועבור כולם, אלא דאריה הוא דרביע עליה, והוא איסור שתיית יין בין המצרים, ובהסתלק האריה - כלומר שהתינוק ברח - ונאלץ המבדיל לשתות בעצמו יכול להסתמך על הברכה שבירך, עכ"ד.

הוסיף הגר"י זילברשטיין שליט"א, שאולי אפשר להוסיף על דבריו שאמר 'הברכה היא עבור כולם', על פי דברי רש"י במסכת עירובין (מי"ע"ב) שמעיקר הדין היה אפשר לברך שהחיינו ביום הכיפורים על הכוס, ולברך עליו בורא פרי הגפן מבלי לשתותו, אלא שאי אפשר לעשות כן כי המברך צריך שיטעם משום שגנאי הוא לכוס של ברכה שמברכים עליו ולא שותים, ולכן אי אפשר לברך שהחיינו על הכוס, יעוין שם. נמצא שמעיקר הדין ברכת בורא פרי הגפן היא ביסודה ברכת המצוות [ולכן אין מסדר הקידושין טועם מהכוס כי אם החתן והכלה], אלא שהיא גם ברכת הנהנין, ואם כן כשבירך המבדיל בורא פרי הגפן ברכה זו ביסודה ברכת המצוות היא, והיא עבור עצמו ועבור כולם, אלא שבתורת ברכת הנהנין נתכוון המבדיל רק לתינוק, וכשברח התינוק שוב יכול המבדיל לשתות מטעם ברכת הנהנין כי ברכה זו נאמרה גם עבור עצמו.

והטעם שהרי אף שלא היה בדעת המבדיל לשתות מן היין בעצמו, מכל מקום נתכוון לצאת בו ידי חובת ברכת הגפן שמברכים על המצוות, ומכיון שיצא בה לצורך ההבדלה יכול גם לשתות מכוחה את יין ההבדלה, אף על פי שלא היה בדעתו מתחילה לשתותו.

אמנם יש שחלקו ואמרו שזה אינו, שהרי שמיעת ברכת הבדלה אינה מעכבת את ההבדלה, וכמו שכתב המשנה ברורה (סימן רצ"ו ס"ק ל"ג) וז"ל: 'כתב המגן אברהם, אם נתכוון לצאת בברכת הבדלה, אף על פי שלא נתכוון לברכת פרי הגפן, מכל מקום יצא ידי הבדלה, דברכת המבדיל הוא העיקר, אלא דאסור לטעום מהיין אלא אם כן יברך פרי הגפן', ע"כ. ואם כן אין כוונת המבדיל לצאת ידי חובת

ברכת הגפן אם אין דעתו לשתות ממנו - כמו בנדון דידן שלא רצה לשתות מפני שהוא שבע שחל בו תשעה באב - וכשנמלך לשתות חייב לחזור ולברך הגפן.

עוד יש להעיר שבשאלה זו - האם המבדיל או השומע מפי המבדיל צריך לצאת בברכת הגפן כשאין דעתו לשתות מן היין - תלויה מחלוקת הפוסקים, האם מותר לכתחילה לענות אמן אחר ברכת הנר והבשמים אם אינו יוצא בהם ידי חובה ומברך לעצמו, או שאסור להפסיק בדיבור שלא מענין ההבדלה בין הגפן לבין הבדלה.

ועוד נפק"מ בחקירה זו, האם מותר לשומעים

המעשה הבא אירע במוצאי שבת חזון, שעליה מבואר בהלכה שראוי לכתחילה להוציא קטן בברכת הגפן והוא ישתה את הכוס, כדי שלא לשתות יין בשבוע שחל בו תשעה באב, ורק מי שאין לו קטן שותה בעצמו את הכוס.

כך נהג גם רבי ראובן, והוא בירך על הכוס של הבדלה על מנת להוציא את בנו הקטן שישתה את היין, וקודם שסיים את ההבדלה ברח הקטן וסירב לשתות את היין. כעת הסתפק רבי ראובן והציע את שאלתו לפני הרב שהעלה את דעות הפוסקים (כפי שהובאו ב'וישמע משה') האם מותר לו לשתות את היין בלא ברכה מכוח ברכת הגפן שבירך, או שמכיון שבשעת הברכה היתה דעתו שלא לשתות מן הכוס ואחר כך נמלך לשתות - צריך לחזור ולברך הגפן קודם שישתה?

והנה, ראשית יש לציין שמיודענו רבי ראובן מבני קהילות אשכנז הוא, וכך הוא מנהגו. אמנם, בדברי הראשונים מבואר שהמנהג שלא לאכול בשר ולשתות יין בתשעה הימים תלוי במנהגי המקומות, ובאמת בקהילות תימן נהגו היתר בדבר וכדינא דגמרא, שאין לשתות יין ולאכול בשר רק בסעודה המפסקת שבערב תשעה באב. אכן לשאר קהילות ישראל הנוהגים לאסור זאת, שבה השאלה הנזכרת.

תשובה: יש פוסקים שהשיבו כי בודאי המבדיל יצא ידי חובתו בברכת הגפן ואינו צריך לחזור ולברך,

לחידודא

תחת אחד השיחים, דיבר מרן החזון איש על אלו שתוך כדי לימודים נוטים מפשטות הדברים לטובת פלפולי הבל, וכך סיפר:

פעם באו שני בחורים אל הגאון רבי אליעזר מטלז'צ"ל ושאלוהו: 'מה היא ההגדרה של "שלו" - מה שזה לא שלך, או מה שזה שלי?'

השיב להם: יודעים אתם מה זה "שלו" - תבלבלו את הראש שלכם ולא את שלי!...

ובהזדמנות אחרת אמר החזון איש בהלצה לאחד ממקורביו: 'אתה שומע, שברתי את כוסך ועלי לשלם. מדוע? זה לא נשמע טוב!... אבל אם אני אהיה חפצא של מזיק, ואתה תהיה חפצא של ניזק - עכשיו שומעים!...'

יש לחקור

- כתב המשנה ברורה (סימן קע"ז ס"ק א'), שאדם שאינו חפץ לאכול פת, אלא אוכל מעט ממנה כדי לפטור דברים הבאים בתוך הסעודה לשובע, יש להסתפק אם יכול לפטור. ויש לחקור בדבר זה, האם דברים אלו נטפלים לפת כיון שלא היה חפץ באכילתה, וכל שכן כשאכל רק פחות מכזית לחם. או אולי כיון שדרך העולם לקבוע סעודה על פת, ברכת הפת פוטרתן בכל גווני.
- עוד יש לחקור בדין זה שהפת פוטר דברים הבאים בתוך הסעודה לשובע, האם זהו מדין עיקר וטפל מצד חשיבות הפת, כיון שהפת היא עיקר הסעודה. או דלמא, מה שפת פוטרת את שאר מאכלי הסעודה אינו מדין עיקר וטפל, אלא זהו משום החשיבות המיוחדת שיש לברכת הפת.

אברהם אבינו קרא 'עם הדומה לחמור' למי שלא ראה את הענן קשור להר...
מעתה, מי שאינו מרגיש ורואה את יום הדין - העתיד לבוא - ודאי שדומה הוא לחמור.

(רבי ישראל יעקב לובטשאנסקי)

בשם אומר

הבית היהודי

הרה"ג יואב עובדיה ג'בלי שליט"א

אמת או שקר

אמירת האמת היא לפעמים שקר גדול!

פעמים רבות, במהלך החיים, אנו נתקלים במקרים מביכים שמציבים אותנו על פרשת דרכים. האדם עומד ושואל את עצמו: 'האם אני צריך לשנות מהאמת, או לא?' לדוגמה: אמא שמתקשרת לבנה, ומדברת על דברים שאם כלתה הייתה שומעת, היא לא הייתה עוברת עליהם בשתיקה (בלשון המעטה... בלי להיכנס לסוגיות של לשון הרע). מה יעשה הילד וינצל? אי לו מאימו, ואוי לו מאשתו שרוצה ממנו פירוט שיחות מדוקדק... ולכן יש להתחקות אחר הגדרת 'אמת' ו'שקר'.

נפתח בדברי הגמרא בכתובות (סוף דף ט"ז ע"ב): 'תנו רבנן, כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא (על כל חסרונותיה!), ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהייתה חגיגת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה?! והתורה אמרה (שמות כ"ג, ז) מדבר שקר תרחק! אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הרי אומר ישבחנו בעיניו! והדבר טעון ביאור, שהרי בית הלל כלל לא ענו על שאלת בית שמאי במה שהביאו דוגמא מקונה אומלל ש'נפל' על מוכר נוכל. וכי מותר לי לשקר בשביל ההרגשה הטובה של זולתי, ולעבור על איסור דאורייתא?!

ובאמת, מסיום דברי המאמר מתקבלת התשובה הברורה לדבר: 'מכאן אמרו חכמים, לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות'. ופירש רש"י: 'לעשות לאיש ואיש כרצונו'.

דבריו של רש"י חוצבים לנו יסוד גדול בבין אדם לחברו, שהרי בתכלית - מה האדם רוצה לשמוע ממך? הוא התאמץ, התייעץ, בירר, חקר, אסף כסף, קנה את הדבר, וכעת אתה תיקח מחט ותוריד לו את כל האור - תאמר לו שחבל על הכסף ועל הזמן שהוא בזבז? והוא הדין בכלה, שעל אחת כמה וכמה אם תאמר לו את האמת, שהוא קיבל חתול בשק... כמה צער ועגמות נפש יגרמו לו, וזה לכל החיים... ואפילו אם הדבר אמת לאמיתה, הוא נידון כשקר גמור! כי כל דבר שמזיק - הוא אינו אמת! ולכן גם המושג לשון הרע הוא על אמירת אמת גרידא (ושקר נקרא הוצאת שם רע). וזוהי דרכו של אהרן הכהן, שבחרו בה בית הלל כנגד בית שמאי (יעיניו גם בשבת דף ל' ע"ב).

יותר ממה שכתוב כאן, מבואר בדבריו המאירים של הגר"א דסלר בספרו מכתב מאליהו (חלק א' עמ' 94): 'מהו אמת ומהו שקר? בתחילת חינוכנו הבנו, שאמת היא כשמספרים עובדות כמו שאירעו, ושקר, כשמשנים מזה. אך זה רק באופנים פשוטים, אבל למעשה יש הרבה אופנים שבהם אין הדבר כן. לפעמים אסור לומר דברים כמו שהם, כמו לספר מה שיש בו פגם לחברו בלי תועלת והכרח. ולפעמים צריך דווקא לשנות, כשהאמת תזיק ולא תועיל, כי אז מה שנראה כאמת, הוא שקר, שמוליד תוצאות של רע, ומה שנראה כשקר מביא לתכלית של אמת. נמצא, שאמת הוא מה שטוב ומביא לרצון הבורא, ושקר הוא מה שנותן הצלחה לעסקיו של שר השקר, הסיטרא אחרא'.

ובאמת חשוב לסייג שאין היתר גורף בדבר, וצריך לשקול כל דבר במאזני ההיגיון בכל שטח בחיים: בין בני הזוג, כלה וחסותה, אדם לחברו וכו'.

שולחן מלכים

הרה"ג יוסף צברי שליט"א
רב ומו"ץ באלעד

מפניני חכמי תימן על פרשיות החודש

אימתי מותר להוכיח את חברו ברבים? / רמז נפלא על הגאולה בזכות שמירת השבת / ספר התורה המקודש שקפץ ממקומו! / רמז הלכתי הנרמז בפסוק שבהקשר שונה

פרשת דברים

'אלה הדברים' (א, א')

מפסוק זה למד הגאון רבי יהודה גופאן זצ"ל בחיבורו פנים חדשות, כי אין לאדם להוכיח את חברו ברבים, כדי שלא יתבייש. אמנם, בדברים שהם נוגעים לרבים ניתן להוכיח את הרבים בציבור, שכן אין דברים אלו גורמים למי מהציבור להתבייש.

וכך כתב: שמה יש לומר, שמכאן ראייה למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שאסור לו לאדם להוכיח את חברו ברבים, שנאמר 'הוכח' - בצנעה. וזהו שאמר כאן: 'אל כל ישראל', רצונו לומר שמה הוכיח את ישראל רק בדברים שהם תוכחה הנוגעת לכל ישראל, שעל ידי זה אינם מתביישים זה מזה, אבל תוכחת יחיד לא הזכיר - כדי לא לביישו.

פרשת ואתחנן

'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתי עד ה' אלהיך ושמת בקולו' (ד, ז')

באופן נפלא ביאר הגאון רבי שלמה בדיחי זצ"ל בספרו עולת שלמה, כי כאן רמז הפסוק על ענין שמירת השבת, שעל ידה עתידין ישראל לצאת מגלותם.

וכך למד מלשון הפסוק 'ושבת', אותיות ושבת, בפתח וקמץ. כלומר, שאם ישמרו כל ישראל שבת אחת כהלכתה כשהם בגלות, מיד נגאלין.

והוסיף הרב לבאר את המשך הפסוק: 'עד ה' אלהיך', עד אותיות דע, על דרך הפסוק 'בכל דרכיך דעהו וכו', ועל דרך שאמר דוד לשלמה 'דע את אלהי אביך' וכו'. וכדאי היא מצות שבת להגן, שעל ידה יצאו מהגלות, וכמו שאנו אומרים בנוסח ההגדה: אילו נתן לנו את השבת וכו' - דיינו!

פרשת עקב

'ושמתם בארון' (י, ב').

בעיר איב, על אם הדרך המרכזית בין צנעא וערי המרכז לעיר עדן, שכן בית הכנסת של משפחת אהרן. בבית כנסת זה היו שני ספרי תורה עתיקים ומקודשים, שנכתבו בידי סופרים צדיקים בקדושה מיוחדת, ואשר היו ידועים בקהל בשגב מעלתם.

באחד הימים, חמדו גנבים את אחד מספרי התורה. באישון לילה ואפילה באו, לקחו את ספר התורה, ופנו לילך עמו לבית מחבואם.

באמצע הדרך, רעד ספר התורה בידיהם והזדעזע כולו. הגנבים שנבהלו עד עמקי נשמתם, הניחו את ספר התורה באמצע הדרך וברחו לנפשם.

ראש בית הכנסת, רבי חיים אהרן זצ"ל, עלה על יצועו. והנה, בחלומו הוא רואה את ספר התורה המקודש. מתוך החלום הוא שומע קול, המורה לו לגשת למקום פלוני ולקחת משם את ספר התורה השייך לבית הכנסת שלו. מיד קם רבי חיים מחלומו, ניגש לאותו מקום, מצא את ספר התורה מונח שם, והחזירו בכבוד ויקר למקומו הקבוע.

עוד מספרים בני המשפחה, על ספר תורה מקודש שהונח בבית הכנסת שלהם, על ידי אחד מבני המקום. כאשר נפטר האיש, רצו יורשיו להוציא את הספר מבית הכנסת ולהחזיקו ברשותם. רבי חיים טען כי הספר הונח בבית המדרש לשימוש הרבים, ואין זה מכבודו וקדושתו כי ישמש לצרכים פרטיים. טענותיו לא הועילו, והצאצאים לקחו את ספר התורה השייך לאביהם לביתם.

לא עבר זמן מה, והנה החלו להישמע רעידות מהמקום שמונח בו הספר. בני המשפחה הבינו כי הספר מקפיד על כך שהוציאוהו ממשכן ה', ונתנוהו בבית פרטי. בחששם כי רב, פנו לרבי חיים אהרן, וביקשו ממנו כי יבוא לביתם ויקח את הספר בחזרה לארון הקודש. רבי חיים שלח את בנו אברהם, שילך ויחזיר את הספר למקומו. וכך העיד רבי אברהם, כי כאשר הגיע עם הספר בידו סמוך לארון הקודש, במרחק של כשני מטרים, קפץ ספר התורה המקודש מידי ונכנס לארון הקודש, כאומר: 'פה אשב כי איוותיה'!

פרשת ראה

'לא תבשל גדי בחלב אמו' (י"ד, כ"א).

בחידושי המובאים בספר אור תורה, הביא הגאון רבי יחיא יעיש חמדי זצ"ל רמז מעניין, וביאר שבפסוק זה נרמז הדין הנפסק בהלכה (שולחן ערוך אה"ע סימן י"ג), שאשה שהתגרשה ועדיין היא מניקה את בנה, לא תינשא עד לאחר שנתיים מזמן הגירושין. וכך רמז זאת בפסוק:

'לא תבשל גדי בחלב אמו', וסמין ליה: 'היוצא השדה שנה שנה' - מכאן לאשה מניקת, שלא תינשא אלא לאחר שתי שנים, משום סכנת הולד. ולכן 'היוצא' - היא האשה שנתגרשה - צריכה לחכות שנתיים, הן שתי הפעמים שזכרה בכתוב 'שנה'.

בני נעורים

הרה"ג בועז משה שליט"א
משגיח בישיבת 'דרך חיים'

'בין הזמנים' - אמת המידה של הקשר בין הלומד ותורתו כיצד מנצלים את ימי בין הזמנים שלא ילכו לריק?

נדמה לו שהוא עומד להפסיד הרבה יותר... אחר כך, כשהכל נהיה שקט, עושה האדם את חשבון-הנפש, ומתברר לו שהבעל-דבר הצליח להכשיל אותו 'רק' בפרט אחד... האדם מתנחם בכך, הוא מרגיש טוב... האסון אינו גדול... הוא אינו יודע שיותר מזה הבעל-דבר כלל לא רצה מוננו...

מה הבעל-דבר רוצה? שבחור יבטל 'קביעות' בלימוד, איזה בר-דעת יתפתה לשמוע לו?!

מה עושה היצר-הרע? הוא מספר לבחור שכדאי לו לשבת 'משמר', לילה שלם! חלילה לא פחות מכך... ההתלהבות היא עצומה...

ולמחרת, סדר-הבוקר עובר לא רע. אמנם, לקראת הצהריים ראשו של הבחור קצת כבד עליו... בצהריים שוב יש למתמיד שלנו קביעות, אבל החברותא ימחל לו אם לא יהיה כל כך מיושב בדעתו, שהרי כולם יודעים שהוא ישב ולמד לילה שלם... החברותא של אחר-הצהריים כבר צריך למחול לו על כך שהלך לישון, שהרי ברור, שלשבת לילה שלם לא מילתא זוטרתא היא...

כשהבחור קם מ'שנת העובד' המתוקה שלו, הוא שוקל 'הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה', בתוך כל המהומה של בקשת-החכמה, בסך-הכל ביטל קביעות עם חברותא...

וכאן הרים רבי חיים זצ"ל את קולו - אבוי לחשבון-נפש כזה! פתי שכמותך! הכלב מהשוק של רומי לא רוצה יותר מלחמניה טריה אחת!... אינכם יודעים מה גדול כוחה של 'קביעות', אבל היצר-הרע, הוא יודע זאת היטב!

ההסוף?

כך דרכו של היצר הרע, היום אומר לו לבטל קביעות בגלל הלימוד, למחר יאמר לו לבטל קביעות בגלל איזה מעשה-חסד, מחרתיים יאמר לו לבטל קביעות סתם-כך, עד שיאמר לו: לך עבוד עבודה זרה, סגור את הגמרא!...

בעמידתנו החזקה על משמר קביעות לימוד התורה בימי 'בין הזמנים', אנו מגלים את תוקף נימי נפשנו הקושרים אותנו אל התורה הקדושה, וכפי שהיטיב לבטא זאת גאון המחשבה רבי יצחק הוטנר זצ"ל בספרו 'פחד יצחק' (אגרות וכתבים סימן ק"ב): 'כשרואים חפץ מונח בידו של אדם, עדיין אי אפשר להחליט אם החפץ מונח בידו סתם, או שהיד מחזקת בו בכח. ורק כאשר מנסים להוציא את החפץ מידו, אז אפשר להוכיח בכמות הכח המהדקת את החפץ אל היד. אפשר להיות בישיבה, וללמוד בשקידה, ואף על פי כן אין להביא ראיה מזה על דבקו של הלומד אל תורתו, ורק בשעה שמסתערים עליו כוחות להוציא את הגמרא מתוך ידו, אז מתגלה מידת ההיזוק והקשר אשר בין הלומד ותורתו!'

שאלה: המחשבה אודות ימי בין הזמנים העומדים בפתח טורדת את מנוחתו, שכן ב'בין הזמנים' הקודם, שבעקבות המצב התארך יותר מדאי, 'הלכו' ימים רבים לריק, למרות שקדמו להם שאיפות נשגבות לניצולם המרבי. מה עושים כדי שהדבר לא יחזור על עצמו, כדי שבתום ימי בין הזמנים אוכל לטפוח לעצמי על השכם, ולשמוח בהישגים שנוספו לי בימים אלו?

תשובה: הדבר היחיד המסוגל לעמוד מול פיתויי בין הזמנים המושכים את הלב בשלל גווניהם, הוא הקביעות האיתנה של שעות לימוד מסוימות בבחינת 'חק ולא יעבור', וכדברי הטור (או"ח סימן קנ"ה) על דברי הגמרא בשבת (ל"א ע"א), שבשעה שמכניסין את האדם לדין, אומרים לו 'קבעת עתים לתורה': 'וקביעות העת, צריך שיהא קבוע ותקוע, בענין שלא יעבירונו אף אם הוא סבור להרויח הרבה', עכ"ל.

ההבדל בין שעת לימוד קבועה לבין שעת לימוד בלתי קבועה הינו הבדל תהומי, וכפי שעורר על כך רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו 'בן יהודע' על מסכת ברכות (ל"ה ע"ב), כי האדם שעוסק רוב היום בעניינים אחרים, ולומד זמן מועט ביום, בזמן שאינו קבוע, המיעוט

בטל ברוב, מה שאין כן אם קובע עתים לתורה, אין המיעוט בטל ברוב, שכן 'כל קבוע כמחצה על מחצה'!

גם היצר הרע מודע היטב לכח העצום הגלום ב'קביעות' זו, ובדרכים מתוחכמות משתדל לערער, מכל עבר מערים הוא מוקשים ואבני נגף, ועלינו לאזור מתנים ולאמץ כח לעמוד בתקיפות ובחזקה על משמר ה'קביעות', בעקביות בלתי מתפשרת.

ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, המחיש דוגמא אחת מדרכי מלחמתו של היצר בענין זה במשל נוקב המובא במדרש (בראשית רבה פכ"ב ס"ו).

בשוק של רומי היו כלבים רובצים בפתח חנותו של האופה, משימים עצמם כישנים, ולוטשים עיניים בהבא אל המגשים העמוסים בדברי-מאפה מפיצי-ניחוח... 'מה רוצה הכלב?' 'לחמניה אחת!' האם האופה ניח לו זאת? בודאי שלא! והוא שומר על הלחמניות לבל יחטוף הכלב אחת מהם. אבל הכלבים של רומי משימים עצמם כישנים, ומנצלים רגע של הסחה-הדעת והופכים תבנית שלימה. במהומה שקמה, היו הכלבים חוטפים לחמניה אחת... כאשר המהומה שכחה, ערך האופה את המאזן - 'נו, רק לחמניה אחת, לא נורא!'

ליצר הרע יש סבלנות, הוא מחכה לרגע של הסחה-הדעת. ואז, ברגע הזה, הוא מחולל מהומה, הוא מכניס את האדם למצבים פתאומיים, שבהם

הבריאות כהלכה

הרה"ג יחזקאל אסחייק שליט"א

המתוק וסכנותיו

מאכלים מתוקים וסוכר עלולים לטמון בחובם סכנות רבות - פירוט מדויק

במאמר הקודם עסקנו בסכנה הקיימת בסוכר, עד ההגדרה כי כפית סוכר יכולה להיחשב כלא פחות מאשר פצצה!

כעת, נפנה להגדיר

פירות יבשים טבעיים: תהליך הייבוש גורם לכך שהסוכר הטבעי שלהם הופך להיות מרוכז יותר, אי לכך אני ממליץ להשרותם במים בכדי להחזירם למצבם הטבעי, ובכל אופן להקפיד על לעיסה מרובה וכמובן לא להגזים בכמויות.

אין להשתמש בפירות יבשים מסוכרים, שלאחר הייבוש מוסיפים להם סוכר או גלוקוז. לידיעתכם: אפשר לייבש פירות כגון בננות, תפוחים וכדומה, בבית בתנור אפיה. זה כמובן לא באותו הטעם של מוצר קנוי, מכיון שזה לא מכיל תוספות לא רצויות.

דבש לא מומלץ מעבר לשתי כפיות ליממה. וכבר אמר החכם מכל אדם 'דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו' (משלי כ"ה ט"ז).

מיצי פירות או מיץ גזר וסלק אינם מומלצים עקב ריכוז הסוכר הגבוה שנמצא בהם. עדיף לאכול את הפרי בשלמותו וללעוס אותו היטב, מאשר לסוחטו ולשתות אותו כמיץ. אם אין לך אפשרות לאוכלו בשלמותו רצוי למהול את המיץ במים.

ולבסוף: הסוכר גורם גם לבעיות נוספות כדוגמת עששת שיניים, בעיות בכלי הדם, בעיות בבלוטות ובמערכת העיכול ועוד. סוכר גורם להשמנת יתר משום שהוא מספק לגוף רק קלוריות ריקות, מאיכות נמוכה, ופחמימות הנהפכות מיד לשומן.

חשוב לדעת ולשים לב כי הסוכר, הקמח הלבן, המרגרינה, המלח וכן תוספות כימיות, נמצאים בסוגי מזון רבים כגון: עוגות, עוגיות, פיצות, קרקרים, איטריות, אבקות מרק, שימורים, רטבים למיניהם, סלטים מוכנים תעשייתיים, וכמובן במוצרי מתיקה, משקאות קלים, גלידות, ושלל חטיפים, בכמויות בהחלט לא מבוטלות.

המניעים הכלכליים של יצרני הסוכר גורמים להם להסתיר היטב את תהליכי הייצור. הכל מסתורי והכל חסוי. מדובר בתעשייה שמגלגלת הרבה מאוד כסף ואין כיום אפשרות לדעת באמת מה קורה בתחום זה. ולכן, שומר נפשו ירחק מכל סוגי הסוכר.

הסוכר איננו כלל 'תמים' וצח כפי שהוא נראה [אגב, אין הבדל בין סוכר לבן לחום. גם החום מעובד].

גם אם לא תצליח להיגמל במאה אחוז מהסוכר הלבן, מכל מקום כדאי שתפחית את קיומו במזונך ובשתייתך מאד מאד, עד שתיגמל ממנו לחלוטין.

מתוך הספר 'חיים בריאים כהלכה'.

להזמנת הרצאות ושאלות: 03-6187876

כשרות היין

כאשר שם את הענבים בארגזים, וכבר אז מתחייבים בהפרשה, כמבואר למעלה, ואם הפרישו מהן תרומות ומעשרות, אינו צריך להפריש כלום כעת בעשיית את היין.

אם קנה ענבים אלו מן הגוי (לאחר שווידא שאין את הבעיות הנזכרות למעלה), יש נדון גדול באחרונים, האם הולכים אחר דעתו של המוכר הגוי, לשם מה הציע ענבים אלו למכירה, אם לאכילה אם לעשיית יין, או שמא הולכים אחר דעת הקונה, לשם מה קנאם. דעת מהרשד"ם בתשובה (יו"ד סימן קצ"ב), שהולכים אחר דעת הגוי המוכר, ולכן אם מכרן לאכילה, הרי פטורים הם מהפרשת תרומות ומעשרות לגמרי, אף לאחר עשיית הישראל את היין, מדין 'דגנך' ולא דגן הגוי (כמבואר למעלה). וכך היה המנהג הקדום בארץ ישראל על פי הוראת רוב גדולי הפוסקים, קיבצו כעמיר גרנה בספר חזון עובדיה ('תרומות ומעשרות' עמ' כ"ה), ולאור זאת הורה כך למעשה. אולם מאידך דעת החזון איש (הלכות מעשרות סימן ה' אות ב') אינה כן, שחייבים הם בתרומות ומעשרות, וכן דעת מהר"ח כסאר בביאור 'שם טוב' (פרק א' מהלכות תרומות הלכה י"א ד"ה ואם), ושם האריך בדבר כדי 'להוציא מידי מי שמפקפק בזה'. וכן היא דעת הגר"ב צ"א אבא שאול בשו"ת אור לציון (שביעית עמ' נ"ח), אלא שלא מטעם שהמוכר הוא גוי, אלא שלעולם הולכים אחר דעת הקונה ולא המוכר, אפילו ביהודי.

ועל כל פנים, אף אם היה חייב בתרומות ומעשרות, **פטור הוא מלינת מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני**, ומשאינם לעצמו, בהיות שאומר להם 'אני באתי מכאן איש שאין אתם יכולין ליטול ממנו כלום'. (רמב"ם פרק א' מהלכות תרומות הלכה י"א, שולחן ערוך סימן של"א הלכה ד'), וזו הלכה פסוקה בכל אופן בו נקנים פירות מן הגוי כאשר היהודי עשה את גמור המלאכה. והנראה לי במחלוקת הנזכרת **שיפריש בלא ברכה, והנמנע ולא מפריש יש לו על מי להישען**.

חשש יין נסך

כיון שאין היין הביתי עובר פיסטור, הצורך לנקוט במשנה זהירות ממגעו של גוי ביין (לעתים מצויים עובדים זרים לחולים סיעודיים בבית), וכן ממגע מחלל שבת בפרהסיא. ואם יש חשש נגיעה כגון שמצויים אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, יראה לחמם את היין על גבי אש, עד שיגיע להרתחה (ואף אלו שאינם הולכים בשיטת השולחן ערוך יכולים לסמוך על כך, שאין צורך שישתנה טעמו בבישול או שיפחת ממידתו כאשר מדובר על מגע מחלל שבת. שו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן נ"א), ומכאן ואילך אין חשש.

הוספת חומרים

כיון שישן זה נעשה בייצור עצמי, פשוט הדבר שצריך להקפיד על כשרותו לפסח, שלא יתן בו חומרים שאינם כשרים לפסח, וזה מצוי כשעושים 'יין שני' שמוסיפים לו סוכר או דקסטרזא שהוא סוכר ענבים, ולעתים מופק הוא מעמילן שהוא חמץ בפסח. וכן חומר הביסולפיט שמשמשים בו כדי לעצור את התסיסה במיץ ענבים, וכן לעקר את החיידקים מבקבוקי היין. והצורך הוא במשנה זהירות על כך.

ויהי רצון שנזכה כולנו ליין המשומר בענבי מששת ימי בראשית

תיווך, ובזה הוי קונה מן ה'קבוע' שהוא כמחצה על מחצה דמי. **כך שראוי כאמור לקנות ענבים שיש עליהם השגחה מוסמכת.**

הפרשת תרומות ומעשרות

הפרשת תרומות ומעשרות כדת וכדין מענבים אלו לעשיית יין, תלויה במספר נתונים. ראשית יש לידע שיטתם מקומות בתוך תחומי ארץ ישראל ממש שפטורים לגמרי מתרומות ומעשרות, ויש מהן שידוע שיש בהם שטחי כרמי ענבים גדולים, כגון איזור בית גוברין, בית שאן, קיסריה, וכו'. שלמרות שמובלעים הם בתחום ארץ ישראל פטורם חכמים, (יעוין ירושלמי ריש פרק שני דמאי). **ולמעשה כיון שיש ספק בזהויו מקומות אלו במדויק, יפריש מגידולים הבאים משם ללא ברכה.** יטבתה, סמר, גרופית, אילת וסביבתם פטורים לגמרי מהפרשה.

כלל גדול נאמר בחיוב תרומות ומעשרות: רק כאשר נגמרה מלאכת הפרי נתחייב הוא בהפרשה. והצורך כדי להתחייב, שיהיה גמר המלאכה נעשה על ידי יהודי, והוא שנאמר 'ראשית דגנך' ולא דיגון הגוי.

גמר מלאכה בפירות מבואר במשנה (מעשרות פרק א' משנה ה'), ופסקה רבינו הרמב"ם (פרק ג' מהלכות מעשר הלכה י'), 'כלכלה משיחפה הפירות שבה בעלים ובהוצין וכיוצא בהן. **אם אינו מחפה, משימלא את הכלי**' וכו'. ועל כן אם קונה תוצרת חקלאית מן הגוי, וכבר סדרה בארגזים כיאות שזהו גמר מלאכה, לאור האמור, נפטרה תוצרת זו בשל כך לגמרי מן המעשרות, ואף אם רוצה להחמיר על עצמו להפריש ללא ברכה, אינו רשאי, כיון שיש חרם קדמונים שלא להפריש מעשרות שגמרו מלאכתן נעשה על ידי גוי, יעויין בדברי מו"ח הכסף משנה (הלכות תרומות פרק א' סוף הלכה י"א) השתלשלות הדברים עד כדי הטלת החרם על כך. ויעויין עוד אריכות דברים בזה בשו"ת רבי בצלאל אשכנזי (בעל השיטה מקובצת) סימן א'.

ואף אם היהודי יעשה את גמור המלאכה, לתת את הפירות בארגזים אולם עשה זאת **קודם שעשה קנין** עם הגוי על הפירות, הרי הפירות פטורים מהפרשה, שנחשב בכך גמור מלאכה על ידי גוי, שלא נתחייבו הפירות אלא רק אם לאחר הקנין נגמרה המלאכה על ידי היהודי. כן דקדקו האחרונים בלשון הרמב"ם (פרק א' מתרומות הלכה י"א), ומרן בשולחן ערוך (סימן של"א סעיף ד'). יעויין.

אלא שכל זה פשוט הוא בשאר פירות או בענבים **לאכילה**, אולם הקונה ענבים לעשות מהן יין, גמר מלאכתן אינו סידור הענבים בארגזים אלא בעשיית יין, כמו ששינונו, 'היין משיקפה' (מעשרות פרק א' משנה ז'), ופירש רבינו שם, 'משיקפה, משיצוף על פניו כעין קצף. ופסק ההלכה שותה עראי עד שיסיר הקליפין והחרצנים וכיוצא בהן הצפין למעלה בחבית ויזקק הכל'. וכן פסק בחיבור (פרק ג' מהלכות מעשר הלכה י"ד).

ונמצא אם כן שכאשר יהודי עושה את היין בביתו ומנקה את היין מקליפות וחרצנים, רק אז מתחייב בתרומות ומעשרות ולא קודם לכן. ואם הפריש מהם קודם לכן, יש דעות הסוברות שלא עשה כלום, וצריך להפריש תרומות ומעשרות כרגיל, כשייעשה היין כאמור. וכיון שיש הפוטרים יעשה זאת ללא ברכה. במה דברים אמורים, שקנה ענבים אלו מיהודי ששיווק ענבים אלו **על מנת לעשות מהן יין**. אולם אם מכירת הענבים הינה **לאכילה**, גמר המלאכה הינו

בתקופה זו של חודש אב ישנה התעוררות רבתית לרכישת ענבים על מנת לעשות מהם יין. והאף אמנם על תקופה מוקדמת יותר נאמר בתורה, 'הימים ימי בכורי ענבים', והם האמורים בארבעים יום בהם נשלחו המרגלים לתור את הארץ, מכ"ט סיון ועד ט' באב, מכל מקום ענבי יין העונה הינה בעיקר בשלהי הקיץ בתקופת אב אלו, זאת כדי שאחוזי הסוכר שמקבלים מן השמש יעמדו על אחוזים גבוהים שמתאימים להכנת היין (עשרים וחמישה אחוזי סוכר לערך כדי להגיע לשלושה עשר אחוז אלכוהול בערך ביין).

וכיון שהכוונה והמעשה רצויים לעשות יין ביתי, 'המשמח אלוהים ואנשים', ובפרט לקיים את המצוות הנקשרות ביין כקידוש והבדלה לדעת הגאונים והרמב"ם, על יין שאינו מבושל. מכל מקום החיוב הגמור לידע, שניתן בקל להגיע לחשש מכשול מן התורה כאשר ישנו ייצור עצמי, בו אין כל מערכת השגחה מוסמכת מעורבת על ייצורו משלב הגידול ועד חתימתו בבקבוקים. ועל כן אמרתי לייחד מסגרת מכובדת זו, לערוך מספר **ידיעות חשובות הנצרכות בכשרות הענבים והיין**, כפי מיסת המקום המצומצם העומד לרשות.

כשרות הענבים

ראוי ורצוי שקניית הענבים לצורך עשיית היין תיעשה תחת השגחה מוסמכת ולא כפי המזדמן בקניה ישירות מן החקלאים. שאמנם בענין הפרשת תרומות ומעשרות כל אחד יכול לעשות בביתו (לפי פרטי הדינים שיבוארו בהמשך), מכל מקום ישנם איסורים חמורים שלא ניתן לעמוד עליהם כלל אלא רק אם יש פיקוח מוסמך.

• תופעה נפוצה היא אצל הערבים **שמגדלים ירקות תחת דליות גפן**, וזאת כדי לנצל שטחי אדמה גדולים שאינם מנוצלים' הנמצאים תחת דליות הגפן. ובמו עיני ראיתי כרם ענבים שזרועות תחתיו שדה שלם של כרוב. והתורה אסרה לא רק את מעשה כלאי הכרם, אלא אף את הגידולים היוצאים ממנו אסרה התורה בהנאה, בין הירקות ובין הגפנים (שלא ככלכלאי זרעים שמתוירים הם באכילה). וידוע הדבר שרבים קונים ענבים מהישמעאלים ובעיקר ענבי חברון, והמכשלה תחת ידם. ותופעה זו כבר נידונה רבות בספרי הפוסקים הקדמונים (יעוין שו"ת מהרשד"ם חלק יו"ד סימן קצ"ג, ברכי יוסף סימן רצ"ו סעיף א', ועוד). ונמצא שלא רק שעוברים בכך על איסור בשתיית יין כלאי הכרם והנאה על ידי מכירתו, שהוא איסור חמור ביותר, נוסף לכך אף המצוות שעשו בהם הרי הן כאינן.

• כמו כן מצויה תופעה של **ערלה בכרמים**, ואפילו בכרמים ותיקים, שמצוי הוא שממלאים 'חורים' בכרם, על ידי נטיעות חדשות. וכן תופעה ידועה היא שעובדים זרים העובדים בכרם אצל יהודים, שותלים לעצמם ירקות בין הגפנים, זאת כדי לנצל על ידי כך את מערכות ההשקיה של הגפנים לגידולם.

והנה אם היו נמכרים הענבים בשוק, עוד היה מקום לדון להתיר מדין 'כל דפריש מרובא קא פריש' (ויש לדון אם יש להתיר אף כאשר הגוי שהכרם שלו הוא העומד לפנינו למכור, שהוא הלוקח מן ה'קבוע'. ואכמ"ל), אולם כאן דרך כלל נקנה הדבר ישירות מן הכרם באשר קונים כמות גדולה ורוצים לחסוך פערי

ויען יוסף

מידי חודש בחדשו נהנים קוראי הגיליון ממדור 'שלחן מלכים' מפרי עטו וקולמוסו של הרה"ג רבי יוסף צברי שליט"א, רב ומו"ץ בעיר אלעד ומחבר ספרים רבים וחשובים.

בספרו החדש, שו"ת 'ויען יוסף' שמו, מגיש הרב המחבר לפני המעינים שאלות ותשובות בעניינים אקטואליים ומעשיים, בכל ארבעת חלקי השולחן ערוך. בספרו זה הוא מתמקד בבירור כל נושא משרשו ומקורותיו, החל בגמרא ובדברי הראשונים וכלה בדברי גדולי פוסקי זמננו, ובפרט בבירור וליבון שיטת השולחן ערוך להלכה.

בין הנושאים המרתקים הנידונים בספר הם: שמיעת שירי פסוקים קודם ברכת התורה, בירור מקיף בענין אבחון על ידי מטוטלת ושיטת 'מוח אחד', האם אמירת 'שים עין' מחייבת דיני שמירה, נתן לחברו לתקן וקלקל, ועוד ועוד.

למרות שבמחשבה ראשונה נראה לציבור כי שו"ת הוא ספר עיוני וכבד', בפרט שמדובר בסוגיות וביורוי הלכה, ולפיכך בהרבה ספרים מי שאינו מצוי בסוגיא לא יבין על נכון את כוונת הכותב - בספר זה נעשתה מלאכה ויגיעה גדולה ומיוחדת, לבאר היטב את הנושא הנלמד יחד עם הקורא, ו'להכניס' אותו יחד עם הכותב לסוגיא, כדי שיוכל לצעוד שלב אחר שלב בנתיבי הראיות ממקורות הגמרא, הראשונים, עד ביאור ההלכה למעשה.

בהקדמתו המאלפת נגע הרב המחבר בנקודה חשובה, כי כיום רבים מחפשים פרסום ומכניסים את עצמם לדון ולהורות בהלכה בנדונים אשר מיועדים לגדולי הדור, ויש אשר יוסיפו לחפש 'סקופים', לאסור את המקובל להתיר או להתיר את המחוזק לאסור, בטעמים מחודשים ופולפולים שונים, ועל ידי כך יקנו את שמם בעולמה של תורה... 'לא כן דרכי', מטעים המחבר שליט"א, 'אלא בחרתי לדון בנושאים שאמנם אקטואליים לציבור, וכן לדון ולהקשות כדרכה של תורה, בדברים המיועדים לעיון לאנשים אשר כגילי, כאשר יראה המעיין'. עם זאת, רוב הנדונים המגוונים הם חדשים ומרתקים, כאלו שלא דדונו בספרי רבני זמננו. פרט נוסף הדגיש המחבר, כי כיום מורי הוראה וכותבי ספרי הלכה רבים, מושפעים רבות מספרי אחרוני זמנינו ולפיהם קובעים את ההלכה, בעוד שפעמים רבות המסקנא נוגדת את דעת השולחן ערוך. לפיכך, בספר זה נעשה ניסיון מיוחד לברר הדק היטב את דעת השולחן ערוך בכל דין והלכה, מדקדוק לשונותיו בבית יוסף ובשולחן ערוך, כדי שמסקנת הדין תהא מבוססת ומבוררת הלכה למעשה.

כמו כן, מזכיר המחבר, כי אחת התשובות החשובות שבספר - בענין שימוש ב'כוס הפלא' בשבת, זכתה במיזם חידושי התורה הגדול שעל ידי 'חדש בקרבי'. בתחילת הספר נדפסו הסכמותיהם וברכותיהם הנלהבות של גדולי תלמידי החכמים, ובהם הגר"ש קורח, הגר"א בקשי דורון והגר"י אברג'ל זצ"ל, ויבדלחט"א הגר"מ מלכה, הגר"א אברג'ל והגר"מ בן שמעון שליט"א. הספר מחולק חנים לבתי מדרשות ומוסדות תורה, וכן ניתן להשיגו אצל הרב המחבר בטל': 054-8401330.

במדור זה בעזרת ה' תתפרסמה סקירות קצרות על ספרים שונים, קדמונים ובני זמננו. מחברי ספרים המעוניינים לפרסם את ספרם במדור זה, אנא יצרו קשר עם המערכת.

היכי תמצוי?

- מהיכן לומדים שאין זו דרך ארץ לשבוע מבשר?
- תשובה: 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע' (שמות ט"ז, ח).
- מי בא ברוח מזרחית ויצא ברוח מערבית?
- תשובה: הארבה, בא ברוח הקדים שהיא רוח מזרחית, ויצא ברוח ים שהיא רוח מערבית.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

ברכתו המפלאה של רבי חיים קורח, ועצתו הפשוטה לכאורה
אשר לא שבה ריקם...

הגאון הקדוש רבי חיים קורח זצ"ל, מלבד גדלתו הנוצעת בכל חלקי התורה, נודע פאדם קדוש שברכותיו לא שבות ריקם.

בעיר צנעא, חלה אדם אחד - איש המוני' פלשון יהודי תימן, אשר לא קרא ולא שנה - במחלה קשה: בטנו היתה צבה, וכל גופו ופניו הנהפכו לירקון. הלך האיש ודרש רופאים, ונאמר לו פי השחול שבו, לקה. הרופאים נתנו לו רפואות שונות, אף שום תרופה לא הועילה, וחי לו הכביד עליו מיום ליום. מאחר שהלך ודרש מרופא לרופא ולא מצא

מזור למחלתו, נתייאש מן החיים, והיה יוצא לשוק ושוכב בפנת הרחוב, אולי ירחמו עליו העוברים והשבים בפרוטות אהדות. יום אחד פאשר היה מטל בשוק כמנהגו, וירא והנה מרחוק מתקרב רבי חיים קורח זצ"ל, וקבוצת אנשים מלנה אותו, פתחתם משמחת חתן. פראות האיש את הרב ומלניו, עמד נצב בדרך לקראתם.

פיון שהגיע רבי חיים אליו, תפשו האיש בכל פוחו וקרא: 'איני מניחה לעבור פאו, עד שתפא אותי מחלתי!'

ענה לו הרב: 'איני רופא, לה אצל הרופאים ויחפשו לה רפואה'. השיב האיש: 'לא הנחתי רופא שלא היתי אצלו, ולא הועילו לי כלום הרופאים ועצותיהם. עתה, לא תפא אותי אלא אתה, מאחר שאתה גדול הדור, ואתה יודע בשבילי השמים, ואם לא תרפאני, מה תועלת בחכמתך ותורתך, ובשביל מה אנו מכבדים אותך...'

וכך הרבה האיש בדבריו כלפי רבי חיים. הגאון זצ"ל, וקבוצת אנשים מלנה אותו, פתחתם משמחת חתן. פראות האיש את הרב ומלניו, עמד נצב בדרך לקראתם. הועילו לו?!

אבל אותו בעל חולי, האמין בכל לב בדברי הרב ובברכותיו, הלך לביתו והכין את העדשים, וראה זה פלא: פל מכאוביו וקלאו עברו ממונו, ובתוף זמן קצר קם והיה פאחד האדם.

או אז נודע פח ברכותיו של רבי חיים קורח - שאין שבות ריקם, ואף דבר פשוט אשר צנה, הועיל לרפא גם במקום בו התייאשו טובי הרופאים.

התודה והברכה לר' דוד תעשה הי"ו
על ניקוד הסיפור והגהתו.

ותחזינה עינינו בשוֹבך לציון

לקראת תשעה באב - יום חורבן בית מקדשנו, מתפרסם תיאור מפעים של העלייה הגדולה הראשונה לארץ ישראל, לפני כמאה וארבעים שנה, מפיו של זקן רבני תימן הגאון רבי שלום כסאר • על הגאון התימני ששלט באידיש שוטפת • סעודת פורים כהלכה בתוך נדודי הדרך • כיצד הוכיחו העולים כי יהודים הם

רבי שלום כסאר זצ"ל

אשר אראך, שנת תרמ"ב. או, לפי הרמז שמצאו בשיר השירים: 'אמרת אעלה בתמ"ר'.

בשיירת עולים ראשונה זו היו רבנים וגאונים. ביניהם רבי יוסף מסעוד זצ"ל, רבי יחיה צארום זצ"ל ומשפחותיהם, וכן רבים מחשובי העדה וראשיה.

✂ ארץ ישראל נקנית בייסורים ✂

השיירה שמה את פניה לעבר עיר הנמל, חודידה. כעשרה ימים התנחלה השיירה תוך טלטולי דרך קשים ורבים. קשה לתאר את הנסיעה הזאת. רבים היו מטופלים בתינוקות ובילדים רכים. היו כמה מקרים שנשמט תינוק בדרך מחיק אמו ונפל, והאם, מרוב עייפות, לא הרגישה בכך. רק כשהגיעו למקום לינה, והנה התינוק איננו, והוצרכו לחזור ולחפש אחריו עד שמצאוהו בין החולות.

את הדרך עשינו על גבי חמורים וגמלים. כל אלה שהיה בכוחם ללכת, הלכו ברגליהם בחולות הלוהטים. הגענו לחודידה, עיר מלחה ולא תשב, שאורה ומימיה עכורים ודלוחים. הלכנו לדרוש אחר אנייה שתסיענו ליפו, אך סוכני האניות היו דוחים אותנו בלך ושוב, וכל יום היו ממציאים תירוצים חדשים לבקרים.

עד שלבסוף התברר, שהעיכוב בא מטעם המושל התורכי, אשר הורה שלא לתת לנו להפליג לארץ. ארבעה חודשים תמימים ישבנו בחודידה וצפינו לנס, שמה ישנה המושל את דעתו. בינתיים, אזל כספן של כמה משפחות, ומשום כך לא יכלו להמשיך בדרכן.

מאחר שלא היה כל סיכוי להפליג לארץ, פרשו כמה משפחות. מהן הפליגו לעדן ומהן להודו, אך רוב אנשי השיירה עמדו על דעתם לעלות לארץ. דודי, רבי שלום זצ"ל,

כפעם בפעם, יחידים וקבוצות. בשנת תרמ"א קמה התעוררות גדולה בקהילת יהודי צנעא, לעלות לארץ. כמו יצאה בת קול והכריזה: קומו ועלו לירושלים!

תחילה, - כפי שהורי סיפרו לי - עמד זקן אחד ושמו רבי ישראל נקאש, ועלה לארץ עם משפחתו. אחריו נסעה משפחת השאש, שהגיעה גם היא לירושלים. מתוך התעוררות גדולה זו קם גם רבי שלום חמדי, בעלה של דודתי, ושם פעמיו לארץ ישראל. לפני נסיעתו בא רבי סאלם אל חמיו, סבי רבי יוסף הכהן עראקי זצ"ל, וביקש ממנו רשות לנסוע. סבי נענה לו. שמע אבי, רבי יחיה זצ"ל, וגם הוא החליט לעלות. כשראה סבי ששתי בנותיו ומשפחותיהן עומדות לעלות, החליט אף הוא לקום ולנסוע, יחד עם שלושת בניו הנשואים: רבי שלום עראקי [לימים אב בית הדין של ק"ק תימן בירושלים], ואחיו שלמה וחיים.

ובעיר צנעא נפוצה השמועה שרבי יוסף עראקי, מחשובי הרבנים ומראשי העדה, עומד לעלות לארץ. השמועה עשתה לה כנפיים ורבים רבים התעוררו, עד שנתקבצו כמאתים משפחות, שכולן יצאו לדרך ביום ראשון, סדר 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ

זו היה הגאון רבי שלום כסאר זצ"ל, לימים מזקני רבני תימן, אשר התגורר בשכונת שערי חסד בירושלים ועמד בראשותה של ישיבת 'סוכת שלום'. הוא נולד בשנת תרל"ו בצנעא שבתימן, ובגיל שש שנים עלה עם משפחתו ארצה. פעל רבות למען בני התורה והישיבות, עד שנתבקש לבית עולמו בכ"ט בתמוז תשכ"ד.

גאון וצדיק זה, אשר שלט באידיש שוטפת, עמד בקשר של היכרות קרובה עם גדולי רבני ירושלים, הן גדולי רבני תימן כמובן שפעלו עמו בפעולות ציבוריות רבות, למען הכלל והפרט, והן רבני שאר הקהילות, כגון מרנן הגאונים רבי חיים ברלין, רבי דוד בהר"ן, רבי שלמה זלמן אויערבאך ועוד.

במשך השנים העלה את זכרונותיו - זכרונות ראשונים - על עלייה מיוחדת זו. מהם נדפסו בספר 'הראל' כפי שנרשמו מפיו, ופרטים היסטוריים חשובים נלמדים מדבריו. וכך תיאר:

✂ פעמי העלייה בתימן ✂

יהודי תימן ידועים בגעגועיהם ובכיסופיהם העזים לארץ ישראל ('ירושלים' בפי יהודי תימן), וכל הדורות נשאו נפשם בתפילה לגואל ישראל וציפו למשיח, שיבוא לגאול אותם. מתוך געגועים אלה עלו לארץ,

מנת חלקם של כל יהודי הגולה היתה הכמיהה והשאיפה אל ארץ ישראל, כך שבכל הדורות השתדלו בכל דרך אפשרית לעלות אל ארץ הקודש, למרות שנקנית בייסורים רבים (ברכות ה' ע"א). גם בתימן הרחוקה נכספו יהודי הגולה העתיקה לעיר הקודש והמקדש ירושלים, וגם אם לא עלו - זכרונה היה על לשונם תמיד.

כך, לדוגמא, בליל תשעה באב - נהוג ביהדות תימן למנות את מספר השנים אשר עברו מאז חורבן בית המקדש הראשון ופיזור עם ה' מעל אדמת הקודש, ומוסיפים ומזכירים גם את חורבן בית המקדש השני, 'אשר בנה עזרא אדוננו', ומייחלים לבניינו במהרה בימינו.

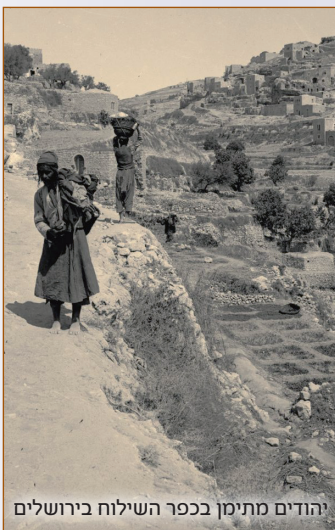
בכל הדורות עלו יחידים או משפחות בודדות מתימן לארץ ישראל, הידועים שבהם הם הגאונים רבי שלמה עדני זצ"ל בעל מלאכת שלמה, רבינו שלום שרעבי זצ"ל - הרש"ש, ורבי שלום מזרחי עדני זצ"ל - בעל 'סוכת שלום' על מסכת בבא קמא. העלייה הממוסדת הראשונה, בה עלו משפחות רבות יחדיו, היתה בשנת תרמ"ב, וכרמז לכך היא נקראה 'אעלה בתמ"ר'.

✂ רבי שלום כסאר וקורותיו ✂

מראשוני העולים לארץ ישראל בשנה

רבי שלום כסאר (שני מימין) בכנס רבני תימן בשנת תש"י

סוף סוף הגענו לשוק היהודים. כיון שעורנו שחום ולבושים היינו בגדים שהבאנו עמנו מתימן - נדמינו לערבים. גם הלשון הערבית היהודית שבפינו, היתה מוזרה. היהודים שאלו אותנו: 'מי אתם ומואין תבואו?'

ענינו: 'יהודים אנחנו ומתימן הרחוקה באנו.'

הם לא האמינו לנו, וביקשו שנראה להם סימנים. הראינו להם סידור תפילה, ציצית, קראנו 'שמע ישראל' - ועדיין לא האמינו.

לבסוף הכניסו את אבי לבית המדרש, פתחו לפניו ספר גמרא וביקשוהו לקרוא. הוא קרא כמה שורות. רק אז האמינו שאכן, יהודים אנחנו והניחו לנו ללון אותו לילה בבית המדרש שבבית הכנסת 'חורבת רבי יהודה החסיד'.

התברר לנו, שמימיהם לא שמעו שיש יהודים בתימן, ואז היינו לפלא בעיניהם ולשיחה בפי כל. הילדים היו באים להסתכל בנו ולראות את היהודים כהי העור מ'בני עשרת השבטים', ש'באו מעבר לסמבטיון', והם מדברים בלשון הקודש בהברה משונה וגם יכולים לקרוא בספר ישר והפוך ומן הצדדים... סקרנים שבהם היו מביאים לנו ספרי קודש ומבקשים לשמוע קריאתנו בלשון הקודש, בהברה שלנו.

נמשכה יומיים, ולפנות ערב הגענו ליד מוצא הסמוכה לירושלים, ונחנו שם. זקן אחד היה עמנו, ורבי סלימאן עמר שמו. הוא רצה לזכות ולהגיע ראשון לירושלים. אף על פי שהיה זקן, הקדים ורץ לפני כולם. מוחמת התאמצותו היתה, נפל ומת סמוך

שלח מברק לצנעא, אל רבי חיים אלנדאף שהיה אחד מראשי העדה, וזה הלך והשתדל בעדנו לפני הרשות. סוף סוף ניתנה הרשות, והשיירה הפליגה לסואץ. בתוך האנייה נפלה כל החבורה למשכב, הואיל והיו כבר תשושים וחלושים מטלטולי הדרכים

לשערי ירושלים. מותו השרה אבל כבד על כל השיירה. כשראוהו בכך ירדו מעל חמוריהם, לקחו טפס בידיהם והלכו ברגליהם. את המת נשאו איתם והביאוהו לקבורה בהר הזיתים.

בשערי ירושלים

עם חשכה הגענו לשער חברון. בימים ההם לא היתה קיימת עדיין ירושלים החדשה אשר מחוץ לחומות (לבד משכונת נחלת שבעה), וכל ירושלים לא חיתה אלא זו שבתוך החומות. אותו זמן היו נועלים את שערי העיר בלילות.

ומהשהייה בעיר חודידה. הגיע יום פורים ואנחנו עוד בספינה. התקיימה תפילה בציבור. היו כמה משפחות שהתכוננו ליום זה והצטיידו בכמה בקבוקי יי"ש וקליות ומיני מתיקה. הן העמידו כל מה שיש להן לרשות הכלל וקיימו סעודת פורים כדת וכדין, אף על פי שהיינו בכל רע.

הגענו לסואץ. חלק נתקעו במצרים מאין להם הוצאות הדרך, ביניהם סבי, אבי אמי. אלה שנותרו מעט כסף בידם המשיכו דרכם לארץ, באניית מפרש. בליל שבת פסקה הרוח מלנשוב. הספינה נעצרה, ונוסעיה היו נאלצים להשיט את הספינה בכוחות עצמם, אבל ללא הועיל. ותהי צעקה גדולה. ליל חרדות היה לנו אותו ליל שבת. ויהי בחצי הלילה ותנשוב הרוח, והספינה זזה.

ביום השבת, עם זריחת השמש, הגענו לפורט סעיד, ומשם הפליגה ספינתנו ליפו. כשהגענו ליפו היינו רק חמש עשרה משפחות.

בערב ראש חודש ניסן עלינו מיפו לירושלים על גבי חמורים. הדרך

מחברים ומתחברים!

מעוניין להיות שגריר שלנו, ולהפיץ עלונים באזור מגוריך? לפרטים ניתן לפנות למערכת:

במייל: HB0548410475@gmail.com טל: 8410475-054

קרון ש"י

הקדש ע"ש שלמה ויהודית תעשה ז"ל

הקרון הוקמה על ידם להנצחתם ולמטרות צדקה, למען שדרוג מחלקות ילדים בבתי חולים, לפיתוח מוסדות לילדים בסיכון, ועבור הגיגות בר מצוה לילדים ממשפחות מצוקה.

שיעורי תורה ברחבי הארץ

- הרה"ג יהודה גמליאל שליט"א - יום ה' בשעה 20:30, רח' ריינס 6 רמת השרון.
- הרה"ג אבישלום מזוניצר שליט"א - יום ד' בשעה 19:30, בית הכנסת שוועת עניים רח' אבן גבירול ראש העין.
- הרה"ג יורם סרי שליט"א - יום ה' בשעה 12:30, כולל הרש"ש, מושב אחיעזר.
- הרה"ג עזרא קורח שליט"א - יום ב' בשעה 18:00, בית הכנסת אחוות אחים, רמת גן.